

ΠΑΡΟΔΟΣ

λογοτεχνικό περιοδικό

12

Κώστας Ε. Τσιρόπουλος

«Έζησα τί θάλασσα άθάνατα, τούς έλιώνες
πού άνασαλεύουν οί άνεμοι τών νησιών μας,
τίς άσπρες έκκλησιές, τ' άθάνατα μάρμαρα,
τά όστά τών Έλλήνων»

συνεργάζονται

Παναγιώτης Τέτσης

Δημήτρης Άγγελής * Βαγγέλης Άθανασόπουλος * Κώστας Άνδρουλιδάκης
Κωνσταντίνος Βάσσης * Κώστας Βραχνός * Σταύρος Γιαγκάζογλου
Βασίλης Γόνης * Νατάσα Κεομέτη * Ήλιος Κεφάλας
Γιάννης Κοντός * Δημήτρης Κοσμόπουλος * Διον. Κ. Μαγκλιβέρας
Π.Δ. Μαστροδημήτρης * Μ.Γ. Μερακλής * Νίκος Άλ. Μηλιώνης
Θανάσης Ν. Παπαθανασίου * Θανάσης Παπαθανασόπουλος * Κώστας Ριζάκης
Μερόπη Ν. Σπυροπούλου * Θέμης Τασούλης * Κώστας Χατζηπαντωνίου

τά κοσμήματα φιλοτέχνησε ό ζωγράφος **Σαράντης Καραβούζης**

- Εισαγωγικό, του **Δημήτρη Ἀγγελῆ**, σ. 1203.
Κώστας Ε. Τσιρόπουλος, του **Παναγιώτη Τέτον**, σ. 1205.
Ἡ λαοτεχνική φαινογνωμία του Κώστα Ε. Τσιρόπουλου, του **Ἡλίου Κεφάλα**, σ. 1207.
Σύντομη ἀναφορά στό ἔργο του Κώστα Τσιρόπουλου, του **Π.Δ. Μαστροδημήτρη**, σ. 1212.
Ἅ ὕπνοβάτης του μυστηρίου, του **Βαγγέλη Ἀθανασόπουλου**, σ. 1216.
Σκέψεις γιά τόν δοκιμακό λόγο του Κώστα Ε. Τσιρόπουλου,
 του **Διον. Κ. Μαγκλιβέρα**, σ. 1239.
«Ποιέ ἀπό τό χρέος μή κινών», του **Μ. Γ. Μερακλή**, σ. 1244.
Ἅ Κώστας Ε. Τσιρόπουλος καί ἡ δύναμη του στοχαστικοῦ λόγου,
 του **Κώστα Ἀνδρουλιδάκη**, σ. 1247.
Μιά συνάντηση καί ἕνα ταξίδι πού συνεχίζεται, του **Γιάννη Κοντοῦ**, σ. 1253.
Ἅ πολιτικός ἄνθρωπος στό ἔργο του Κώστα Ε. Τσιρόπουλου,
 του **Νίκου Ἀλ. Μηλιώνη**, σ. 1255.
Κώστας Τσιρόπουλος, ὁ ἀπροσκύνητος, τῆς **Μερόπης Ν. Σπυροπούλου**, σ. 1261.
Χαιρετισμός, του **Δημήτρη Κοσμόπουλου**, σ. 1264.
«Σκύλλα καί Χάρυβδις»: Μιά εἰσαγωγή στό ἔργο του Κώστα Τσιρόπουλου,
 του **Κώστα Χατζπαντωνίου**, σ. 1270.
Ἡ μορφή καί τό ἔργο του Κώστα Ε. Τσιρόπουλου, του **Ἡλίου Κεφάλα**, σ. 1276.
Ζητεῖται συνήγορος, του **Κώστα Ριζάκη**, σ. 1286.
Λίγες σκέψεις γιά τήν ποίηση του Κώστα Ε. Τσιρόπουλου, του **Θέμη Τασούλη**, σ. 1288.
Περιδιάβαση στά «Ποιτικά» του Κώστα Τσιρόπουλου,
 του **Θανάση Παπαθανασόπουλου**, σ. 1290.
Ἅνος Ἑλλήνας ἐν Ἑλλάδι, *Scriptor Ignotus*, τῆς **Νατάσας Κεομέτη**, σ. 1303.
Ἅ Κώστας Τσιρόπουλος κριτικός, του **Κωνσταντίνου Βάσση**, σ. 1318.
«Χριστιανικόν Συμπόσιον», του **Σταύρου Γιαγκάζογλου**, σ. 1322.
Καθ' ὁδόν, του **Θανάση Ν. Παπαθανασίου**, σ. 1327.
Ἅ ἰσπανιστής Κώστας Ε. Τσιρόπουλος, του **Κώστα Βραχνοῦ**, σ. 1329.
Τό περιοδικό «Εὐθύνη». Ἅ ἐκδοτικό φαινόμενο, του **Δημήτρη Ἀγγελῆ**, σ. 1333.

Τό ἀφιέρωμα συνθέσε καί ἐπιμελήθηκε ὁ ποιητής **Δημήτρης Ἀγγελῆς**.
 Τόν Κώστα Ε. Τσιρόπουλο στό ἐξώφυλλο σχεδίασε ὁ **Σαράντης Καραβούζης**.
 Οἱ φωτογραφίες του τεύχους ἀνίκουν στόν **Βασίλη Γόνη**.

«ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ»

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΤΣΙΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ
ΚΑΙ ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΑΛΟΓΟ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Τάση ανάτασης καὶ ἀνανέωσης διαπιστώνεται σχεδόν σέ ὅλους τούς τομείς τῆς νεοελληνικῆς πολιτιστικῆς ζωῆς κατά τή δεκαετία τοῦ '60. Ἡ πίκρα ἀπό τὴν ἀχαριστία τῶν Συμμάχων γιά τή μεγάλη ἐλληνική ἐποποιῶα τοῦ '40, ἡ τραυματική ἐμπειρία τῆς κατοχῆς καὶ τοῦ ἐμφυλίου ἀλλά καὶ ἡ ἀδιάσειστη ἐλπίδα ὅτι ὁ κόσμος μπορεῖ καὶ πρέπει νά γίνει καλύτερος, σέ συνδυασμὸ μέ τὶς νέες δυνατότητες ἐπικοινωνίας παγκόσμια προσέδωσαν σπὶ νεοελληνική ζωὴ ἰδιαίτερο ἐκφραστικὸ δυναμισμό καὶ ἐκπληκτικὴ ἀφομοιωτικὴ ἱκανότητα. Νέες τάσεις καὶ δημιουργικὲς συνθέσεις ἐμφανίζονται στὸν κινηματογράφου καὶ στὸ θέατρο, σπὶ μουσική, σπὶν τέχνη καὶ σπὶ λογοτεχνία.

Ἡ λάμψη καὶ ἡ πρωτοπορία τοῦ '60 δέν ἄφησε ἀνεπηρέαστη καὶ τὴν ἐλλαδικὴ θεολογία. Σπὶ θεολογικὴ σκέψη συντελεῖται σημαντικὴ στροφῆ. Ἡ ἐλλαδικὴ θεολογία, ἀφυπνιζόμενη σταδιακὰ ἀπὸ τὸ λήθαργο τοῦ ἐκδυτικισμοῦ, δείχνει ὅτι θέλει νά ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὴ «βαβυλώνεια αἰχμαλωσία» τῆς. Ἡ ἀκαδημαϊκὴ νοσηρχία καὶ ὁ θρησκευτικὸς εὐσεβισμὸς ἀμφισβητοῦνται ἔντονα ἀπὸ μιά νέα θεολογικὴ σκέψη ἡ ὁποία ἐμπνέεται καὶ ἀντλεῖ ἀπευθείας ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη Παράδοση. Στρέφεται πρὸς τὴν πατερικὴ θεολογία, καὶ προσπαθεῖ νά ἐπανασυνδέσει τὴ θεολογικὴ σκέψη καὶ ἔκφραση μέ τὸ γεγονός τοῦ κοινοτικοῦ καὶ εὐχαριστιακοῦ ἤθους τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καὶ μέ τὶς ὑπαρξιακὲς ἀνάγκες τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου.

Ὡστόσο, ἡ στροφῆ αὐτὴ δέν ἐπῆλθε αὐτόματα κι οὔτε ἦταν παράγωγου ἐνδοστρέφειας καὶ ἀπομόνωσης. Ἦταν ἡ ἐργώδης ὄσο καὶ ἐπώδυνη προσπάθεια αὐτοκάθαρσης τῆς νεοελληνικῆς Ὀρθοδοξίας ἀπὸ τὶς δυτικὲς ἐπιδράσεις καὶ παραμορφώσεις. Προέκυψε δέ μᾶλλον ἐξαιτίας ἑνὸς ἀνοικτοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ ἐνδιαφέροντος, μῆς εἰλικρινοῦς διαθέσεως γιά θεολογικὸ διάλογου μέ τὰ ἀνανεωτικὰ κινήματα τῆς θεολογίας σπὶ Δύση, ἀλλά καὶ ὡς συνάντηση τῆς νεοελληνικῆς θεολογίας μέ τὴν οὐσιαστικὴ καὶ γόνιμη παρουσία σπὶ Δύση τῶν Ρώσων θεολόγων τῆς Διασπορᾶς. Βασικὴ πτυχὴ αὐτῆς τῆς ἀνανέωσης καὶ τῆς θεολογικῆς μεταστροφῆς, πέρα ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον γιά τὰ πατερικὰ κείμενα, τὴν ἀναγέννηση τοῦ μοναχισμοῦ καὶ τὴν ὀρθόδοξη θεολογικὴ αὐτοσυνειδησία, ὑπῆρξε καὶ ὁ διάλογος μέ τὴ Δύση καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιά τὸν πολιτισμὸ σέ κάθε ἐπίπεδο.

Τὴν προοπτικὴ αὐτὴ ἐξέφρασε μέ ἰδιαίτερο τρόπο τὸ *Χριστιανικὸν Συμπόσιον* ὑπὸ τὴ διεύθυνση καὶ ἐπιμέλεια τοῦ Κώστα Τσιρόπουλου, τὸ ὁποῖο ἐξεδίδετο μέ τὸν ὑπότιτλου *Ἐπίσημα ἐκδόσεις χριστιανικοῦ στοχασμοῦ καὶ τέχνης* ἀπὸ τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἐστίας (πλὴν τοῦ τελευταίου τόμου) γιά ἔξι συναπτά ἔτη ἀπὸ τὸ 1966 ἕως τὸ 1971. Γιά τὰ μέτρα τῆς ἐποχῆς του, πρόκειται γιά μιά ἐκπληκτικὴ ἐκδοτικὴ προσπάθεια τόσο σέ θεματικὸ περιεχόμενου ὄσο καὶ σέ τυποτεχνικὴ καὶ αἰσθητικὴ

ἐπιμέλεια. Σέ ἕναν καλαίσθητο τόμο μεγάλου σχήματος καί σέ περίπου τριακόσιες σελίδες, μέ δίσπλα κείμενα καί ἀπέριττα βυζαντινά, ρομανικά καί γοθικά πρωτογράμματα καί στολίδια, ὁ Κώστας Τσιρόπουλος συγκέντρωσε σημαντικά κείμενα καί ἀνθολογοῦσε κάθε φορά μίαν ἐξαιρετικῆς ποιότητος ὕλη. Συνδέοντας τήν ὀρθόδοξη παράδοση καί τό σύγχρονο θεολογικό στοχασμό μέ τήν τέχνη, τή λογοτεχνία καί τή φιλοσοφία μέσα ἀπό μιά διαχριστιανική καί οἰκουμενική προοπτική, ὁ Κώστας Τσιρόπουλος μέ τήν ἔκδοση τοῦ *Χριστιανικοῦ Συμποσίου* κατόρθωσε νά ἐκφράσει μέ γόνιμο καί δημιουργικό τρόπο μίαν ἀνοικτή σπίν οἰκουμένη Ὀρθοδοξία πού διαλέγεται μέ τό σύγχρονο κόσμο καί πολιτισμό.

Σέ κάθε τόμο, προτάσσεται ἐπιλεγμένο μικρό ἀπόσπασμα ἀπό τί σκέψη τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, φανερώνοντας τό πλαίσιο καί τό ἐπίκεντρο τῆς θεολογικῆς ἀναγέννησης, ἡ ὁποία θά παρουσιασθεῖ στίς σελίδες πού θά ἀκολουθήσουν. Οἱ πατέρες πού ἀνθολογοῦνται εἶναι ὁ Μέγας Ἀντώνιος, ὁ Γρηγόριος Νύσσης, ὁ Ἰσαάκ ὁ Σύρος, ὁ Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος, ὁ Μάξιμος Ὁμολογητής, ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός, ὁ Νικόλαος Καβάσιλας, ὁ Θεόκλητος Φιλαδελφείας, ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ὁ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καί ὁ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης. Τά πατερικά κείμενα ἀποδίδονται μέ δόκιμες μεταφράσεις σέ μιά στρωπὴ δημοτικὴ γλῶσσα ἀπό τόν Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλο, τόν Μητροπολίτη Σερβίων καί Κοζάνης Διονύσιο Ψαριανό, τόν Φώτη Κόντογλου καί τόν τότε ἀρχιμανδρίτη Χριστόδουλο Παρασκευαῖδη.

Στή συνέχεια ἀρμολογοῦνται διάφορα θεολογικά καί φιλοσοφικά δοκίμια Εὐρωπαϊῶν καί Ἑλλήνων στοχαστῶν τά ὁποῖα συνυφαίνονται μέ τήν ἑλληνική καί ξένη ποίηση καί λογοτεχνία. Τά δοκίμια τῶν Ἑλλήνων στοχαστῶν προσεγγίζουν συνήθως τή σχέση Χριστιανισμοῦ καί Πολιτισμοῦ. Ὁ Κώστας Τσιρόπουλος δημοσίευσε στό *Χριστιανικόν Συμπόσιον* κείμενα τοῦ Π. Κανελλόπουλου, τοῦ Ἰω. Θεοδωρακόπουλου, τοῦ Τ. Κ. Παπασιῶνη, τοῦ Β. Ν. Τατάκη, τοῦ Κ. Τσάτσου, τοῦ Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, τοῦ Ἄ. Τερζάκη, τοῦ Μ. Στασινόπουλου, τοῦ Ἀ. Βακαλόπουλου, τοῦ Χ. Μαλεβίτση, κ.ἄ. Κορυφαῖα ὀνόματα τῆς δυτικοευρωπαϊκῆς διανόησης, κυρίως ἀπό τό κῶρο τοῦ χριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ καί ὑπαρξισμοῦ, καταλαμβάνουν σημαντικὴ θέση στίς σελίδες τοῦ *Χριστιανικοῦ Συμποσίου* ὅπως τῶν Τ. Σ. Ἑλιοῦ, Ν. Μπερδιάγεφ, Σ. Βέιλ, Μ. Ντέ Οὐναμούν, Ντ. Ρόης, Μ. Ἑκαρτ, Π. Κλωντέλ, Ἰμπόρ, Φ. Μωριάκ, Σ. Κίργκεγκάαρντ, Ζ. Μαριταίν, Β. Πασκάλ, Σ. Πηγκό, Λόρκα, Ντάν, Ἀχμάτοβα, Γκ. Μαρσέλ, Κ. Γούγκ, Ἀ. Τόυνμπ, Τ. Μούρ, Τ. ντέ Σαρντέν, Γ. Μπαῖμε, Π. Τίλλιχ, Ζ. Ντανιελού, Δέ λά Μόρα, Οὐγκατέσκου, Γκ. Τιμπόν, Π. Α. Σιμόν, Κ. Γιάσπερς, Β. Γαίγκερ, Μπαλμέζ, Τζ. Παπίνι, Λ. Γιουτάγκ, Π. Ε. Ρουά, Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ κ.ἄ. Οἱ μεταφράσεις τῶν κειμένων αὐτῶν ἀπό δόκιμους μεταφραστῆς καί λογοτέχνες δείχνουν τήν ἀκαταπόνητη ἔγνοια καί τό ἀστείρευτο μεράκι τοῦ Κώστα Τσιρόπουλου γιά ποιότητα σέ κάθε προσπάθεια ἀπόδοσης στήν ἑλληνικὴ γλῶσσα ἑνός ξένου ἔργου. Καθὼς ἐπισημαίνει ὁ ἴδιος, «σπάνια ἕνας ξένος, γεννημένος σ' ἄλλο κῶρο, ἀναθρεμένος μέ διαφορετικές

παραδόσεις, συγκροτημένος και φωτισμένος έσωτερικά από μία γλώσσα πού τί νιώθει νά φύεται από τί σάρκα του πνεύματός του, άποχτᾶ τό δικαίωμα ν' άνοιξει τά έρμάρια μιᾶς λογοτεχνίας άλλης γλώσσας και νά παρουσιάσει ύπεύθυνα τό περιεχόμενό τους». Τοῦτο συμβαίνει, ώστόσο, μέ περισσή μαστοριά και τέχνη, όταν δόκιμοι Έλληνες ποιητές και λογοτέχνες, μεταφράζουν ξένη ποίηση και λογοτεχνία από έργα τῶν Σ. Πηγκού, Φ. Γκ. Λόρκα, Ντάν, Άχμάτοβα, Π. Έμμα-νουέλ, Χόπκινς, Ίμπαρπούρου, Μαρτώ, Τ. Σ. Έλιοτ, Π. Λεβί, Ρ. Μάριο, Γκ. Μιστράλ, Ν. Ντεβώ, Β. Γκεοργκίου, Λάγκεργεφ, Ζ. Μπερνάνος, Λ. Τολστοί, Ά. Τσέχωφ, Μ. Νοέλ, Μπίτσκροφτ, Ε. Σβέντερβοργκ κ.ά.

Ό Κώστας Τσιρόπουλος διέβλεψε ακόμη τί δυναμική τῆς σκέψης τῶν Ρώσων θεολόγων τῆς Διασποράς, τίν έμβέλεια και τί σημασία της για τί νεοελληνική θεολογία. Για τό λόγο αυτό, φιλοξένησε κείμενα τῶν Βλ. Λόσκυ, Ν. Μπερδιάγεφ, Ό. Κλεμάν, Π. Εϋδοκίμοφ, Γ. Φλωρόφσκυ, Β. Σολοβιέφ, Λ. Σεστόβ. Πλαίί στά κείμενα αυτά ό Τσιρόπουλος δημοσίευσε δοκίμια Έλλήνων θεολόγων και στοχαστῶν, ὅπως τῶν Μητρ. Κορινθίας Παντελεήμονος Καρανικόλα, Κ. Κακούρη, Ίω. Ζηζιούλα, Χρ. Γιανναρά, Ά. Άλιβιζάτου, Φ. Σέρραρντ, Φ. Κόντογλου, Σ. Άγουρίδη, Ν. Νησιώτη, Β. Λαούρδα κ.ά. Τά δοκίμια αυτά σηματοδοτοῦσαν ἦδη τί μεγάλη στροφή πού πραγματοποιοῦνταν στί νεοελληνική θεολογική σκέψη.

Ή ανάδειξη του καλλιτεχνικού και πολιτιστικού πλούτου τῆς ὀρθόδοξης Παράδοσης ὑπῆρξε ακόμη ένα πεδίο ένασχόλησης του *Χριστιανικοῦ Συμποσίου*, τό ὁποιο ὑπῆρέτισαν τά δοκίμια για τίν εικαστική, ὕμνολογική και μουσική έκφραση τῆς Ὀρθοδοξίας τῶν Π. Μικελῆ, Β. Λαούρδα, Ν. Ζία, Γ. Στάθη και Π. Β. Πάσκου.

Δίπλα στήν ξένη ποίηση και λογοτεχνία, πού έμπνέεται από τί χριστιανική πίστη, ό Κώστας Τσιρόπουλος δημοσίευσε ποίηση τῆς Ζ. Καρέλλη, του Ν. Καρούζου, του Β. Μουστάκη, τῆς Ό. Βότση, τῆς Λ. Παπῆ, του Ν. Καμβύση, του Ν. Άρβανίτη, του Ά. Καραντῶνη, του Γ. Θέμελη, του Τ. Παπατσῶνη, του Μ. Σιασινόπουλου, του Μ. Μουντέ, του Δ. Σταθόπουλου, τῆς Ίω. Τσάτσου, του Έλ. Μάινα κ.ά, αλλά και πεζά κείμενα τῶν Ν. Γ. Πεντζίκη, Μ. Μουντέ, Κ. Χιωτέλλη, Γ. Δ. Χουρμουζιάδη, Π. Πάσκου, Σ. Χονδρόπουλου, Δ. Π. Παπαδίτσα, Ί. Ίατρίδη, Χρ. Γιανναρά και Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλου.

Όι τρεῖς τελευταῖοι τόμοι, παράλληλα μέ τί σταθερή φιλοξενία ἑλληνικῶν κειμένων, παρουσιάζουν πλέον συστηματικά τό στοχασμό και τί λογοτεχνία, μέ επίκεντρο τίν έκφραση του χριστιανικοῦ βιώματος στον εικοστό αἶωνα, τριῶν μεγάλων εϋρωπαϊκῶν λαῶν και παραδόσεων. Πρόκειται για τά συνθετικά ἀφιερώματα στήν Ίσπανία, στί Γαλλία και στήν Άγγλία. Καθώς σημειώνει ό Κώστας Τσιρόπουλος, σταθερό κριτήριο στήν ἀνθολόγηση κειμένων ὕψηλης αισθητικῆς ποιότητας ἦταν ἡ αὐθεντική έκφραση τῆς φυσιογνωμίας τῆς χριστιανικῆς λογοτεχνίας στίς κῶρες αὐτές.

Μέ πρῶτο ἀφιέρωμα στήν Ίσπανία, ό Κώστας Τσιρόπουλος ἐπισημαίνει πώς ξεκινᾶ από τί χώρα αὐτή λόγω τῆς προσωπικά δοκιμασμένης βεβαιότητας πώς

κανένας λαός δέν βρίσκεται ώς ψυχοσύνθεση τόσο κοντά στον έλληνικό όσο ο ίσπανικός. Όλόκληρο τό άφιέρωμα φέρει τί σφραγίδα του Κώστα Τσιρόπουλου όχι μόνο στην εύθυνη τής επιλογής των προσώπων και των κειμένων, αλλά και τής ίδιας τής μετάφρασής τους. Γνωρίζοντας προσωπικά τούς σπουδαιότερους συγγραφείς, ο ίσπανιστής Τσιρόπουλος επιμελήθηκε ένα εξαιρετικό άφιέρωμα στο χριστιανικό άνθρωπισμό τής Ίσπανίας καταθέτοντας και ο ίδιος ένα δοκίμιο για τίς βυζαντινές ρίζες στο Δομίνικο Θεοτοκόπουλο.

Στό άφιέρωμα στή Γαλλία, άνθολογούνται σημαντικά όνόματα του χριστιανικού ύπαρξισμού, τής λογοτεχνίας και τής θεολογικής σκέψης σέ διάλογο μέ τά πνευματικά ρεύματα τής εποχής του εικοστού αιώνα, όπως των Σ. Πεγκύ, Μ. Μπλοντέλ, Π. Κλωντέλ, Τ. ντέ Σαρντέν, Ζ. Μαριταίν, Φ. Μωριάκ, Ζ. Μπερνανός, Γκ. Μαρσέλ, Α. ντέ Λυμπάκ, Ντ. Ρόψ, *Υβ Κονγκάρ, Ζ. Ντιανιελού, Ε. Μουιέ, Π. Έμμανουέλ, Σ. Βείλ κ.ά.

Ή σειρά του *Χριστιανικού Συμποσίου* κλείνει μέ τό άφιέρωμα στην Άγγλία, όπου άνθολογείται ή συμβολή τής Βρετανίας στή σύγχρονη χριστιανική σκέψη μέσα από τί λογοτεχνική αλλά και τί θεολογική τής παραγωγή. Δημοσιεύονται κείμενα των Τ. Σ. Έλιοτ, Γκ. Τσέστερτον, Σ. σ. Λιούις, Τζ. Μακκουώρη, Ώστιν Φάρρερ, Γκράχαμ Γκρίν, Τζ. Ρ. Γ. Στόττ, Χ. Α. Γουίλιαμς, Ντ. Λ. Έντιγουαρντς κ.ά. Τό άφιέρωμα κλείνει μέ ένα θεολογικό δοκίμιο του τότε άρχιμανδρίτη και καθηγητή στο πανεπιστήμιο τής Όξφόρδης Κάλλιστου Γουέαρ για τό μυστήριο του Θεού και του ανθρώπου στον άγιο Συμεών τον Νέο Θεολόγο.

Και στους έξι τόμους του τό *Χριστιανικό Συμπόσιον* διατήρησε σταθερές όρισμένες στήλες του, όπου καταγράφονταν συστηματικά και σέ έπίσια βάση τά έκκλησιαστικά γεγονότα ανά τον κόσμο, τά έλληνικά θεατρικά δρώμενα, ή κίνηση των καλών τεχνών, των γραμμάτων, του κινηματογράφου και τέλος, ή επιλεγμένη παρουσίαση τής ακαδημαϊκής και ευρύτερης θεολογικής βιβλιογραφίας από τίν Άγγλία, τίς Η.Π.Α., τί Γαλλία, τί Γερμανία, τίν Ίσπανία και τίν Ίταλία.

Ή στήλη μέ τον τίτλο *Έκκλησιαστικά Χρονικά*, γραμμένη από τον Κωνσταντίνο Νιάρχο, χωρίς νά είναι άπλως ένα έκκλησιαστικό χρονολόγιο, καταγράφει γεγονότα από τί ζωή και τό έργο των ανά τίν οικουμένη χριστιανικών Έκκλησιών μέ ιδιαίτερη αναφορά στην Όρθοδοξία. Ή προβολή κυρίως τής διαχριστιανικής και οικουμενικής παρουσίας των κατά τόπους Όρθοδόξων Έκκλησιών, στο *Χριστιανικό Συμπόσιον* έδειχνε σταθερά τίν ανάγκη διαλόγου και άλληλογνωριμίας του χριστιανικού κόσμου.

Τά σχόλια για τίν έπίσια θεατρική παραγωγή από τον Πέτρο Γλέζο αποτελούν ύπόδειγμα άκόμη και σήμερα για τίν θεατρική κριτική και αναπαριστούν τίν έκπληκτική άνθηση του έλληνικού θεάτρου στή δεκαετία του '60. Ή στήλη για τίς καλές τέχνες γραμμένη από τον Νίκο Ζία ίχνογραφεί και σχολιάζει κριτικά τά καλλιτεχνικά γεγονότα, έπίσης σέ έπίσια βάση. Οί στήλες για τά έλληνικά γράμματα και για τον κινηματογράφο ύπογράφονται από τον ίδιο τον Κώστα Τσιρόπουλο.

Ὁ Τσιρόπουλος, ἐπικριτικός γιά τήν ἐπίδραση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μηδενισμοῦ στήν ἐλληνική λογοτεχνία, ἐποπτεύει ἐνδεικτικά τίς κορυφογραμμές τῆς ἐλληνικῆς ἐκδοτικῆς παραγωγῆς. Πιο ἀνοικτός καί διαλεκτικός στίς μεγάλες κινηματογραφικές παραγωγές, προσεγγίζει ὑπαρξιακά καί κριτικά σπουδαία ἔργα πού ἄφησαν ἐποχή καί ἐξέφρασαν, κατά κάποιο τρόπο, ἕναν λόγο πνευματικό. Οἱ ταινίες τοῦ Μπέργκμαν, τοῦ Μπουγιουέλ, τοῦ Γκοντάρ, τοῦ Κλώντ Λελούς, τοῦ Τρυφώ, τοῦ Π. Γλυκοφρύδη, τοῦ Φελίνι, τοῦ Τζεφινέλι κ.ἄ. σχολιάζονται μέ διεισδυτικότητα καί ὑπαρξιακή διάθεση, ἐνῶ ἀρνητικά σχολιάζεται ἡ πλούσια ἐλληνική παραγωγή, πού ὑπῆρξε, ὅμως, ὑποταγμένη, κατά τόν Τσιρόπουλο, στό φθινό ρομαντισμό καί στήν ξένη ἀπομίμηση.

Τέλος, ἡ σπύλη γιά τά *Χριστιανικά βιβλία* παρουσιάζει μέ εὐσύνοπτο τρόπο ἐπιλογές θεολογικῶν μελετημάτων ἀπό ὀλόκληρο τό φάσμα τῶν χριστιανικῶν παραδόσεων τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν, κυρίως, χωρῶν. Μέ τόν τρόπο αὐτό, ὁ ἀναγνώστης ἐνημερώνεται γιά τήν κίνηση τοῦ χριστιανικοῦ βιβλίου στήν ἀγγλική, τή γαλλική, τή γερμανική, τήν ἰσπανική καί τήν ἰταλική γλώσσα.

Ἡ ἐμπνευσμένη ἔκδοση τοῦ *Χριστιανικοῦ Συμποσίου* ἀποτελέσει σημαντική πρωτοπορία γιά τήν ἐποχή του. Ὁ Κώστας Τσιρόπουλος ἐμπνεύσθηκε ἀπό τά μεγάλα οἰκουμενικά συνέδρια γιά τή νεότητα τοῦ Παγκόσμιου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν πού ἔλαβαν χώρα μεταξύ τοῦ 1950 καί τοῦ 1960. Ἐπρόκειτο, ὄντως, γιά μία ἐποχή στήν ὁποία κυριαρχοῦσαν σημαντικά ὄνόματα τῆς χριστιανικῆς διανόησης. Αὐτό τό ἄνοιγμα καί τήν οἰκουμενική εὐρύτητα τῆς χριστιανικῆς διανόησης προσπάθησε ὁ Τσιρόπουλος νά οἰκοδομήσει στήν Ἑλλάδα στά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ '60. Ἡ συμβολή του ὑπῆρξε καίρια, κυρίως, γιά τή σύνδεση τοῦ θεολογικοῦ λόγου μέ τή λογοτεχνία καί γενικότερα μέ τή διάσταση τοῦ πολιτισμοῦ. Προσλαμβάνοντας τή θεολογική ἀνανέωση τοῦ '60, τό *Χριστιανικό Συμπόσιον* καλλιέργησε συστηματικά τό διάλογο τῆς Ὁρθοδοξίας μέ τή νεοελληνική καί τήν εὐρωπαϊκή διανόηση. Ἐξάλλου, οἱ μεταφράσεις τῶν ξένων δοκιμίων, τῆς ποίησης καί τῆς λογοτεχνίας ὑπῆρξαν γιά τά μέτρα τῆς ἐποχῆς ἕνα σημαντικό πνευματικό γεγονός. Καί μόνον ἡ ξεκάθαρη χρήση τῆς δημοτικῆς γλώσσας σέ μία δύσκολη ἰδεολογικά καί πολιτικά ἐποχή, θά ἀρκοῦσε γιά νά διαπιστώσει κανεὶς τήν καίρια καί ἀποφασιστική συμβολή τοῦ Κώστα Τσιρόπουλου στά θεολογικά πράγματα τῆς δεκαετίας τοῦ '60. Θεωροῦμε, πάντως, ὅτι ἡ σημαντικότερη συμβολή του ὑπῆρξε ὁ διαχριστιανικός καί διευρωπαϊκός διάλογος τῆς νεοελληνικῆς θεολογικῆς σκέψης, τό διευρυμένο ἄνοιγμά της στήν οἰκουμένη καί στό σύγχρονο πολιτισμό.

Σταῦρος Γιαγκάζογλου